

Kamilla Freyr

OM HÅNDVERK, SAMTIDSKUNST OG EN BIL PÅ VANDRING

Kamilla Freyr er PhD-kandidat i filosofisk estetikk ved Universitetet i Uppsala og universitetslektor ved OsloMet. Som forsker er hun spesielt interessert i filosofi som reflekterende praksis i møte med samtidskunst og kunstformidling. I dette intervjuet har hun snakket med møbeltapetserer Eddie King og noen av de han samarbeidet med for å bygge *Migrantbilen*.

“Where does a work in public space really take place?”

—DORA GARCÍA¹

I løpet av sommeren 2019 vil det skulpturelle kunstverket *Migrantbilen* være å finne et eller annet sted i Oslos bilfrie sone – en innflytter på besøk i en by som vil bli kvitt biler. Dette er historien om en bil på vandring og en løpende samtale med tre håndverkere som kastet seg ut i samtidskunsten.

I Dehli og Kochi

Historien om *Migrantbilen* starter i Dehlis gater, der den britisk-indiske kunstneren Ed D’Souza i 2012 fant en krasjet Hindustan Ambassador. Dette er en bil med en lang og interessant historie. I 1957, ti år etter at India ble en egen stat, ble produksjonen av det som i Storbritannia gikk under navnet Morris Oxford solgt til indiske Hindustan Motors. Til tross for sin britiske opprinnelse, ble immigranten snart en kjær folkebil som fremdeles omtales som kongen av indiske veier. For kunstneren sto bilvraket som et symbol på den postkoloniale historien og imperiets fall, og han begynte å undersøke bilen gjennom det han kaller fotografiske nedtegnelser. Gjennom linsen fanget han ikke bare bilens gradvise forfall, men også uttrykk for lokal kreativitet i det at bilen ble dekket med stadig mer graffiti.² Ed ønsket å gi fotodokumentasjonen en skulpturell form og tok kontakt med den lokale møbeltapetsereren David Jose i Delhi, som bygget en modell av bilen og trakk den med stofftrykk av fotografiene. Slik fikk ikke bare vraket et nytt liv og en videre reise,

¹ Kunstneren Dora García stilte dette spørsmålet i sitt foredrag «Dynamiting the notion of the context-free, punctually-operating individual artist: Working with the collective, the durational, and the site specific» under osloBIENNALEN FØRSTE UTGAVE 2019-2024 Prologsymposium 27.5.19.

² Kunstneren fant senere ut at graffitien var utført av den anerkjente indiske gatekunstneren Daku.

men ble til en readymade – en funnet gjenstand som flyttes eller modifiseres inn i en kunstnerisk sammenheng. Verket ble stilt ut i Dehli i 2012, med tittelen *Economic Juggernaut*, før det i 2014 ble en del av Indias første biennale – Kochi-Muziris-biennalen, da med tittelen *End of Empire*³. Begge gangene ble bilen bygget av lokale håndverkere som gjorde verket lydhørt for stedet, folket og omgivelsene.

På Grünerløkka

I 2019 vandret det som nå er en indisk immigrant videre til Oslo, der bilen ble bygget av håndverkerne Eddie King, Ronny Karlsen og Kristian Rosskopf i førstnevntes møbeltapetsererverksted, et gammelt gipsmakeri, på Grünerløkka. Her bor og arbeider Eddie sammen med kona, glasskunstneren Lene Middelthon, som stiller ut kunsten sin i enden av verkstedet. Dette er mer enn en arbeidsplass, det er et samlingssted – et Grünerløkka i miniatyr – der folk kommer og går til alle døgnetts tider. «Jeg åpner når jeg kommer – og stenger når jeg går», står det på verksteddøra.

Da Ed fikk anbefalt møbeltapetsererverkstedet av osloBIENNALENS produsent, forsto han raskt at dette var akkurat de håndverkerne og det verkstedet han trengte. Eddie, som elsker insekter og som barn «drømte om å bli en David Attenborough», er født på Trinidad, men vokste opp i New York før han kom til Norge i 1978. Kristian vokste opp i München med mormor på Majorstuen i Oslo. Han flyttet til Norge i 1991 og var i reiselivsbransjen før han begynte å livnære seg som snekker. Ronny, som nå tar fagbrev i tømrerfaget, men både er låsesmed, teknisk etterforsker og tidligere ekspertvitne for Kripes, må sies å være den bofaste av de tre: – Hvis jeg må flytte fra Grünerløkka, må jeg flytte fra Norge, ler han som er tredje-generasjons håndverker i bydelen og har bodd der hele sitt liv.

Selv om det er Eddie som driver verkstedet, hjelper Ronny og Kristian ofte til med snekkerarbeidet på ulike møbelreparasjoner. Og når de sistnevnte er ute på andre oppdrag, passer de alltid på å runde av arbeidsdagen med en øl hos Eddie. Som noen av ytterst få selvstendige håndverkere som fremdeles er igjen i Oslo, personifiserer disse tre på mange måter håndverkets historie på Grünerløkka – som er et nabolag med lange industri- og håndverkstradisjoner. Og ved å gjøre verkstedproduksjonen av *Migrantbilen* offentlig, ønsket kunstneren at prosjektet skulle ta en aktiv del i denne historien. Med store vinduer ut mot gaten jobbes det nemlig på «utstilling» i møbeltapetsererverkstedet, og forbipasserende har fortløpende kunnet følge prosessen.

En av samtalene jeg har med Eddie, finner sted over store kjeler med kokende poteter mens han lager finnbiffgryte i leiligheten bak verkstedet sammen med Lene og en venninne. Gryta er til ære for kunstneren og andre samarbeidspartnere som kommer på middag senere på kvelden. – Etter snart tre uker på «utstilling» føles det som om hele Grünerløkka kjenner til *Migrantbilen*. Jeg tar det som et kvalitetstegn at alle barna som har vært innom, elsker den – de har lekt, klatret og tegnet på den – og nektet å gå når foreldrene har villet ha dem med seg hjem, sier Eddie. Da en kamerat tegnet et smilefjes på bilen, bestemte Eddie seg for å gi de som kom innom, en tusj slik at de kunne merke bilen på sin måte – barn så vel som voksne. Når jeg spør Lene om hvilke reaksjoner de fått på prosjektet, svarer hun at det må jeg spørre Eddie om: – Det har vært så mye folk her at jeg har slutta å høre etter hva de sier, ler Lene. Den overveldende interessen er også tydelig på Facebook, der venner og bekjente fortløpende har dokumentert prosessen. Lene og Eddie er også hovedpersonene i en lang artikkel i siste utgave av gatemagasinet =Oslo, der de beskrives som lokale kjendiser. Når osloBIENNALEN omtaler produksjonen av *Migrantbilen* som en feiring av lokalmiljøet på Grünerløkka, kan det altså se ut til å stemme.

³ I 2012 ble verket stilt ut som en del av soloutstillingen «A Show Outside India». En dokumentasjon av verket ble også vist på Tate Modern i London i 2018.

Ed D'Souza, *Migrantbilen* under Oslo Pride, juni 2019

På spørsmål om hvorfor han ble med på kunstprosjektet, svarer Eddie at han syntes det virket som et morsomt arbeidsoppdrag som ville tvinge ham «ut av boksen». – Her må jeg bruke alt jeg kan om møbeltapetsering, sier mannen som har jobbet med dette i over 30 år. Tidlig i prosessen var han mest urolig for hvordan stoffet var, og hvordan han kunne jobbe med det. Hvordan ville det for eksempel bli å sy i det for hånd? – Ed ble forresten henrykt når han hørte hvordan vi ville lage bilen. I India hadde visst bilen klappet sammen når den sto ute, fordi den var laget av pappesker og trukket med et stoff som ikke var vanntett, sier han. På dette tidspunktet er det også store forventninger til gatefesten som skal holdes på lanseringsdagen, når bildelene skal settes sammen utenfor verkstedet og bilen skal overleveres i biennalens bakgård. – Selv om jeg ateist, er jeg fristet til å be til høyere makter om fint vær den dagen, humrer Eddie.

En tidlig morgen mens Eddie fremdeles sover, tar jeg en kopp kaffe med Ronny og Kristian.

– Vi har jo laget en del møbler opp gjennom årene, men dette blir noe helt annet. Jeg hater å være i bås og blir fascinert av å teste ut nye ting og gjøre nye typer arbeid, sier Ronny. På spørsmålet om de har noe forhold til kunst fra tidligere, svarer Ronny at han har en del malerier hengende hjemme.

– Faren til kona malte noen virkelig flotte bilder. Han var flink. Men ellers har jeg ikke noe forhold til kunst sånn sett, sier han. Kristian betegner seg imidlertid som «overinteressert i kunst».

– Jeg er spesielt interessert i kunstens rolle som kommunikasjonsmiddel. For hva er egentlig kunst? Er det en lek? Det er ikke bare bare å komme med et maleri eller et bilde; det forteller jo en historie, om den som har laget det for eksempel. Og mens du ser det på en måte, ser Ronny det på en annen måte. Du skal se hvor fortvilet Ronny blir når jeg begynner å se ting i veggene, ler han. Med et anerkjennende nikk legger Ronny til at der han bare ser vegger, ser Kristian bilder overalt. – Men Ronny blir stadig mer kreativ altså. Når han nå begynner å se meksikanere i murveggen, kan man vel si at han er på bedringens vei, ler han.

Hva tenker dere om at folk utenfor kunstverdenen tar aktiv del i et samtidskunstverk?

– Jeg føler meg ganske sikker på at løsningene blir annerledes når en drar inn håndverkere i kunsten, og ikke bare kunstnere. Som håndverkere går vi rett til praktiske løsninger: Hvordan skal det kunne anvendes? Er det solid nok? Da Ed viste oss bildene og videoen fra India og vi forsto at den første bilen var laget av pappesker og skumplast, og at den ble fraktet på en tralle, bestemte vi oss for at vi skulle lage en fullskala bil som var mulig å trille. Og fra det ballet diskusjonene på seg: Skulle vi kanskje lage en dør, sette inn et sete foran, lage et ratt, få på hjulkapsler? Ja, det ballet virkelig på seg her, ler han.

– Noe av det morsomste med denne prosessen er at Ed har gitt oss så frie tøyler. Det eneste vi ikke kunne endre på, var formen til en Ambassador og stoffet, sier Kristian.

– Men så er det jo også slik vi er vant til å jobbe, sier Ronny. Selv om en kunde kan ha tanker om hvordan et rom skal deles, eller en vegg skal settes opp, er det de som kommer med de praktiske løsningene.

– Hvordan vi løser jobben, er opp til oss, sier han. Kristian ser den friheten kunstneren gir håndverkerne som en viktig del av kunstkonseptet.

– Og med det kommer jo den yrkesfaglige konkurransen inn, sier han.

– Ok, så løste de det med skumplast og pappkartonger i India, men her skal vi faen meg gjøre det bedre. De ser på hverandre og ler godt.

– Ja, det skal vi jo ikke stikke under en stol. Selvfølgelig! Du vil jo gjerne overgå, og det er vel også noe av det som gjør dette til et pågående prosjekt. Fra første dag ble vi enige om at vi skulle lage noe som ville få de som kommer etter oss, til å strekke seg. Vi ville gi dem en nøtt de måtte knekke, humrer Ronny.

– Og oppå alt det andre kommer gatefesten og det som følger med den. Her er det rett og slett en helhetsgreie som må overgå, skyter Kristian inn. De gleder seg begge til å se hvordan dette løses en eventuell neste gang.

Ed D'Souza, *Migrantbilen*

Hva tenker dere om at Ed ser dette prosjektet i relasjon til migrasjonstematikk?

– Jeg liker tankegangen hans veldig godt, sier Ronny.

– Slik jeg ser det, er dette først og fremst en måte å bli kjent med andre på. Nå drar vi riktignok ikke til India for å hilse på håndverkerne der, men jeg har jo sett videoen til Ed og gatebildet der, og jeg har lest noe av det han har skrevet. Og jeg synes at det er veldig interessant. Jeg føler at det er mye å lære av dette – og det liker jeg. Jeg må innrømme at jeg ikke har hatt så lyst til å reise til India tidligere, men nå er jeg ganske så lysten, kjenner jeg. Jeg vil se menneskene og livet der – og bilen «live» selvfølgelig. Om man er villig til å tenke gjennom det, er dette et prosjekt som drar mye med seg.

For Kristian er navnet noe av det mest interessante:

– Det kan jo handle om alt fra biologi, fordi fremmede innsikter kan være immigranter, til mennesker som kommer fra ulike steder. Og så har du den biten med folkevandring og hvordan forskjellige nasjoner og språk er blitt til. Ja det er virkelig mye i den greia her! konkluderer han.

Til andre steder

På åpningsdagen ble Eddie bønnhørt: Da han, Ronny, Kristian og Ed dro *Migrantbilen* ned til Myntgata, med panseret fullt av barn, ble de fulgt av solskinn store deler av veien. Med politieskorte foran og en påfølgende parade med venner og bekjente, ble det akkurat den festen de hadde ønsket seg. På formiddagen holdt de nabofest i gata foran verkstedet med aktiviteter som akrobatikk- og flammeshow med Løkka Tigers Turn og Tøyen Sportsklubb, olabilløp, skatekonkurranse i regi av Oslo Skateboardforening og matkurs med Masalamagic. Takket være tre håndverkere på Grünerløkka ble en krasjet bil i Dehlis gater flyttet inn i en norsk, sosialdemokratisk sammenheng – på dette tidspunktet føltes det virkelig som om alle var med.

Bilen er flyttet, og verkstedarbeidet fortsetter, men med biennalelogoen, vinylteksten og filmer som dokumenterer produksjonen både i Kochi og på Grünerløkka i vinduene⁴, står møbel-tapetsererverkstedet igjen som et monument over de siste månedenes aktiviteter. For bilen går imidlertid reisen videre. Sommeren 2019 drar studenter og «bipleiere» fra Kunsthøgskolen i Oslo og OsloMet *Migrantbilen* rundt i Oslos bilfrie sone til ulike prosjekt og arrangement som alle har med migrasjon og byen å gjøre. Bilen er blant annet med i årets Pride-parade. Vandringer vil være mulig å spore på osloBIENNALENS hjemmesider. Nå gjenstår det å se om den indiske immigranten vil fungere som det kommunikasjonsmiddelet Kristian er opptatt av. I prosjektet «Hele Norge snakker» identifiseres bilen som et av de mest splittende temaene nordmenn kan diskutere⁵, og kanskje vil *Migrantbilen* gi et skråblikk på den privilegerte situasjonen det er å kunne stenge av byen for biler. Eller så vil den kanskje peke mot gode bilfrie steder rundt omkring i byen der vi kan omgås og være sammen med fremmede.

⁴ Filmen som dokumenterer prosessen i Kochi, *Dave*, er laget av Robert Ed D´Souza, mens filmen som dokumenterer prosessen på Grünerløkka, er laget av Åshild Kristensen Foss, Ingrid Granrud Skaaret og Carina Maxwell Hansen (studenter fra Institutt for estetiske fag, OsloMet).

⁵ *Morgenbladet* nr. 1, 2019.

